

Till Näringsdepartementet Stockholm

Remissyttrande ang SOU 2004:117 Nytt nationellt kunskapscentrum - ombildning av RKC - *Betänkande av utredningen om ombildning av Rikskvinnocentrum.*

Riksorganisationen Sveriges Professionella Kriscentra för Män har valt att avge ett remissyttrande på SOU 2004:117

SAMMANFATTNING

Riksorganisationen anser att ett nationellt institut som definierade sitt uppdrag utifrån frågan om "våld i nära relationer" skulle vara att föredra i stället för "mäns våld mot kvinnor" som kommittédirektiven anger. Exempelvis finns i Kanada National Clearinghouse on Family Violence vid det statliga folkhälsoinstitutet. Ett svenskt institut fokus "våld i nära relationer" skulle lyfta fram alla de aspekter som särskiljer våld i nära relationer från annat våld och enligt vår åsikt skulle åtgärder som bygger på en sådan grund bli mer effektiva än om frågan är "mäns våld mot kvinnor".

Utifrån kommittédirektiven anser riksorganisationen att utredningens förslag till ett nationellt institut mer än väl kan tillmötesgå uppdraget att på olika sätt verka för att våldsutsatta kvinnor får ett adekvat bemötande och stöd. Utredningens förslag bygger på och tar väl till vara det nuvarande RKC:s erfarenheter och organisation.

Riksorganisationen anser att utredningen inte tar sig an frågan om hur de misshandlande männen ska hanteras trots att det ingår i kommittédirektiven.

Riksorganisationen anser att ett nationellt kunskapscentrum inte bör fastlå att orsaken till mäns våld mot kvinnor är maktobalansen mellan könen. Val av synsätt och orsakssamband har stor betydelse för vilka politiska beslut som ska fattas i en fråga. Vi anser att ett ensidigt könsmaktsynsätt får negativa konsekvenser för målet att motverka mäns våld mot kvinnor. Riksorganisationen vill i enlighet härmed ha en huvudman som företräder en öppen och mångfacetterad syn på problemet mäns våld mot kvinnor.

Riksorganisationen ställer sig bakom utredningens förslag till en nationell kristelefon.

RIKSORGANISATION KORT PRESENTATION

Riksorganisationen Sveriges Professionella Kriscentra för Män bildades 1997 och representerar samtliga de åtta befintliga kriscentra för män i landet. De finns i Gävle, Dalarna, Stockholm, Haninge, Stenungsund, Göteborg, Lund och Malmö. De äldsta kriscentra etablerades i mitten av 1980-talet. Antingen drivs kriscentrat av kommuner eller genom ideella stiftelser.

Målsättningen för Riksorganisationen är att vara ett kunskapsforum för manligt krisarbete i landet med särskild inriktning mot män och våld. Som krav för medlemskap finns bl a att det vid ett kriscentra finns utbildade kriserapeuter/rådgivare (socionomer, psykologer eller likvärdigt). Riksorganisationens syfte är att hålla samman existerande kriscentra samt stödja nystartande. Ytterligare en uppgift är att vara remissinstans. Riksorganisationen är demokratisk, partipolitiskt och religiöst obunden.

Vid dessa kriscentra har vi sedan de startade haft 19 000 män i samtalsbehandling, varav 5 000 sökt för våldsproblematik. Det är fr a män som själva söker hjälp men även män som av domstol dömts till behandling för sin våldsproblematik. Dessa kriscentra möter även kvinnor vars män sökt hjälp.

Riksorganisationens medlemmar samarbetar/samverkar på olika sätt med kringverksamheter som kriscentra för kvinnor/barn, familjerådgivning, polisen, kriminalvården, familjerätt, missbruksvård, socialtjänst mm. Med kvinnojourer samverkar en del centra i allt från att lokala kvinnojourer är representerade i styrelsen till att bistå med handledning. Riksorganisationen har varit delaktig i samverkansgrupper på både lokal, regional och nationell nivå och även medverkat i utarbetande av handlingsplaner mot våld i nära relationer. På olika sätt verkar kriscentran för helhetslösningar kring mäns våld mot kvinnor där både män, kvinnor och barn i berörda familjer ska erbjudas behandling. Vår erfarenhet är att männen ofta glöms bort men att både utsatta kvinnor och professionella efterfrågar att ha något att erbjuda de våldsamma männen.

SYNPUNKTER PÅ BETÄNKANDET

Här nedan följer synpunkter sorterat under betänkandets olika kapitel. Eftersom dispositionen är att samma huvudfrågor och förslag presenteras i flera kapitel börjar vi med kommentarer till sammanförda kapitel och därefter kommer kortare synpunkter på några övriga kapitel.

Sammanfattning

Författningsförslag

8. Formerna för ombildning av Rikskvinnocentrum (RKC) till ett nationellt centrum – ansvarsområden, arbetsuppgifter och placering

9. Ett nationellt centrum – ett framtida Rikskvinnocentrum (RKC)

Bilaga 1 komittédirektiv

Utifrån komittédirektiven anser riksorganisationen att utredningens förslag till ett nationellt centrum mer än väl kan tillmötesgå uppdraget att på olika sätt verka för att våldsutsatta kvinnor får ett adekvat bemötande och stöd. Utredningens förslag bygger på och tar väl till vara det nuvarande RKC:s erfarenheter och organisation. Samtidigt har vi invändningar och synpunkter på uppdragsdefinition, bemötande av männen samt ensidighet i synsätt.

Våld i nära relationer kontra mäns våld mot kvinnor

Riksorganisationen vill ha ett nationellt institut som definierar sitt område som ”våld i nära relationer”. Vi är dock medvetna om att utredarens uppdrag var ett kunskapscentrum fokus ”mäns våld mot kvinnor”.

Vi anser att ”våld i nära relationer” är ett bättre fokus då offer och förövare så tydligt står i beroendeställning till varandra. Vi anser att det leder till en särställning vad gäller orsaker, konsekvenser och åtgärder.

Vi anser att ett nationellt institut skulle kunna hantera hela frågan om våld i nära relationer utan att dölja könsmissiga skillnader vilket tycks vara utredarens oro, ”...begreppet *våld i nära relationer* döljer problemets kärna – det ojämlika maktförhållandet mellan kvinnor och män” (s 50). Vi anser att begreppet ”mäns våld mot kvinnor” döljer att det finns kvinnor, män och barn som far illa av våld som inte passar in i det begreppet.

Vi vet inte mycket om mäns och kvinnors våld mot partner i Sverige. En nyligen presenterad studie i Sverige och 31 andra länder (Peter Gill & Carita Remahl, se DN 27.1.05) samt en norsk studie på

Yngre par med en genomsnittsalder på 22 år (Hilde Pape, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, 2003) visar att det lindrigare våldet används lika mycket eller mer av kvinnorna än av männen. I USA och Kanada finns ett större antal sådana studier. Vid det statliga folkhälsoinstitutet i Kanada finns National Clearinghouse on Family Violence. Där publiceras omfångsstudier av våld som omfattar allt våld i nära relationer. 2004 publicerades studien "Family Violence in Canada" och där framgår bl a att i 85 % av polisanmält våld var offret kvinna och i 15 % man. Vi anser att en viktig uppgift för ett nationellt institut vore att samla och sprida forskning kring alla aspekter av "våld i nära relationer".

Vi anser att en ensidig betoning på mäns våld mot kvinnor får negativa konsekvenser genom att vissa grupper utsatta för våld i nära relationer blir osynliggjorda. Män som utsätts för våld av sina kvinnor är en grupp. Även om män är kraftigt överrepresenterade vad gäller utövande av grovt våld i nära relationer finns som nämnt ovan omfångsundersökningar som visar att män och kvinnor utövar lika mycket lindrigt våld i nära relationer.

Vi anser också att barn som utsätts för våld av mammor eller andra kvinnor samt barn som åsett mammors våld mot pappan/partner osynliggörs. Även barn som åsett våld i samkönade man-man relationer osynliggörs. Det är lika illa för barn att bli utsatta för våld/bevittna våld av en förälder oavsett kön då barnet står i en stark beroendeställning till båda föräldrarna. I BRÅ:s statistik över polisanmäld barnmisshandel är 30 % kvinnor/mammor bland de misstänkta.

Bristande fokus på männen

Vi anser att utredaren inte problematiserar, kommer med förslag eller resonerar kring hur ett nationellt institut ska närma sig frågan om hur de våldsamma männen ska bemötas.

Under rubriken *Ett nationellt institut* i komittdirektiven står "Inom problematiken mäns våld mot kvinnor ryms tre huvudgrupper: männen som misshandlar, kvinnorna som blir misshandlade och barnen som bevittnar våldet. Ett sätt att förebygga mäns våld mot kvinnor är att söka information och kunskap bakom mäns våld samt kunskap och erfarenheter om behandlingsprogram för män som misshandlar kvinnor"(s 138).

Utredaren skriver att "Centrumet skall uppmärksamma...män som misshandlar och våldtar." (s.12) Vi undrar i anslutning till detta hur utredaren ser på frågan hur institutet ska uppmärksamma de våldsamma männen. I utredningen kommer till exempel inte fram hur de våldsamma männen ska bemötas/behandlas. När det gäller bemötande av kvinnor finns förslag kring att utveckla metoder men inte vad gäller bemötande av män. Riksorganisationen har lång erfarenhet av behandling av våldsamma män. Var kommer våra kunskaper och erfarenheter in?

Synsätt

Vi anser att det krävs många teorier/åtgärder på olika nivåer för att förstå och för att motverka mäns våld mot kvinnor. Därav följer att vi vill se ett nationellt kunskapscentrum som ett forum där företrädare för olika teorier och åtgärdsmodeller kan mötas, samverka och berika varandra. I grunden vill vi ha ett nationellt kunskapscentrum som företräder ett vetenskapligt förhållningssätt där teorier/åtgärder prövas, utvärderas och utvecklas. Det behövs fokus både på orsaker och konsekvenser.

Utredaren har valt att ta ställning för att ett nationellt centrum ensidigt ska fokusera på samhällsliga orsaksförklaringar enligt könsföreläggelse; att utgångspunkten och grundanalysen är att orsaken till mäns våld mot kvinnor är obalansen mellan könen. Utredaren menar att det bästa sättet att motverka

mäns våld mot kvinnor är ”...en förändring av könsmaktsordningen”(s 78). Samtidigt skriver inte utredaren in krav på könsmaktssynsätt i författningsförslaget. Vi anser att det är svårt att utläsa på vilket sätt det nationella institutet ska präglas av könsmaktstänkande. Utredaren är enligt vår mening otydlig vilket gör det svårt att bemöta förslagen.

Riksorganisationen anser att det krävs åtgärder på alla nivåer. Och att det i nuläget inte finns forskningsmässigt underlag att påstå att mäns våld mot kvinnor skulle ha en enda orsak.

Vi ser en fara i att ett nationellt centrum förvandlas till ett politisk propagandacentrum för könsmaktsförståelse av frågan mäns kvinnor mot våld. I längden är polemisering av frågan destruktiv. Könsmaktsföreträdare har gjort ett stort och framgångsrikt arbete med att föra upp våldsfrågan på dagordningen. Politiskt påverkar man bäst genom enkla slagkraftiga slagord som lyfter fram motsättningar och orättvisor. Det skapar kraft i motståndet att föra fram polemiska bilder av hemska manliga förövare/monster som förgriper sig på oskyldiga kvinnliga offer. En sådan bild ger fokusering på skyddsaspekter/maktkamp vilket kan vara adekvat ibland. Men lösningar i samverkan, modeller för hur män, kvinnor olika företrädare kan mötas och samverka, behandlingsaspekter, tilltro till människors förändringspotential, den ömsesidiga delaktigheten i destruktiva relationer och individens eget ansvar tenderas att tonas ner och glömmas bort.

Utredarens könsmaktsinspirerade resonemang att mäns våld är det mest extrema uttrycket för mäns överordning ger fokus på att alla män har ansvar som potentiella våldsverkare. Våld är inte avvikande. Därför fokuseras strukturella förändringar. Och fokus på våldets tänkta orsaker prioriteras framför våldets konsekvenser. Vi anser att man då riskerar att nedprioritera behandlingsalternativ för männen. Vi anser vidare att man då sviker män, kvinnor och barn som idag lever i våldsamma förhållanden. Konsekvenserna är lika destruktiva oavsett vilken orsaksförklaring man ansluter sig till.

Riksorganisationen anser att den bästa lösningen i familjer där män brukat våld mot kvinnan är att männen tar tag i sitt liv även om det går till skilsmässa och tar ansvar för sitt handlande och faderskap. Och att det i längden naturligtvis är bäst även för de misshandlade kvinnorna och barnen. Och vi menar att ett nationellt institut som propagerar könsmakt på olika sätt kan motverka verksamheter som idag arbetar för att behandla de våldsamma männen. Ingen tjänar i längden på att måla upp männen som monster och kvinnorna som offer utan ansvar för sitt liv. För ett barn identifierar sig med båda föräldrarna.

Ett nationellt centrum måste enligt riksorganisationen tydligt ta ställning om institutet ska vara agitator och eller ett objektivet kunskapscentrum som kan rymma många synsätt och nivåer. Vi tycker inte det är statens uppgift att finansiera ett könsmaktspropagerande centrum så länge inte riksdagen har fastslagit att det är denna sanning som gäller. Och i så fall ska ett sådant institut inte kallas för kunskapscentrum.

Konsekvenser av ensidigt könsmaktsperspektiv på föreslagna ansvarsområden

Vi anser att om ett nationellt centrum ensidigt arbetar utifrån en könsmaktsförståelse av våld kan det motarbeta det övergripande syftet att motverka mäns våld mot kvinnor på flera sätt. Vi ser negativa konsekvenser på var och en av de fyra föreslagna ansvarsområdena/enheterna. Vi vill också kort presentera hur riksorganisationen skulle kunna fylla en roll inom dessa områden.

Klinisk verksamhet och metodutveckling

Institutet ska enligt förslaget ha klinisk verksamhet liksom nuvarande RKC. Utredaren motiverar detta med att "...det går inte att framställa metoder utan ett patientunderlag och utan förankring i den praktiska verkligheten".(s85) Den kliniska verksamheten "är nödvändig och att den fungerar som en betydande länk till de övriga ansvarsområdena" (s86). Vi är ense med utredaren men vill trycka på att Riksorganisationen skulle kunna fylla motsvarande roll för att utveckla behandlingen av männen. Och att det är viktigt att denna kunskap finns med i alla centrumets övriga föreslagna ansvarsområden.

Utbildning

Utredaren skriver att utbildningar kräver professionell kompetens eftersom "...man fokuserar på det verkliga mötet med våldet, offer och förövare"(s93). Här vill vi återigen trycka på vår erfarenhet av mötet med manliga förövare som enligt vår mening är väsentligt att ta in i utbildningarna.

Utredaren skriver att "Utbildningen om mäns våld mot kvinnor skall vara förankrad i aktuell och relevant teori och litteratur" (s 13 f). Vi undrar vad som menas med relevant? Vidare skriver hon nämligen att utbildningen "skall ha ett genusvetenskapligt samhällsperspektiv"(s 14). Riksorganisationen ställer sig återigen frågande till om det innebär att andra perspektiv ska förkastas. Vår erfarenhet är att professionella och andra som engagerar sig i frågan efterfrågar både kunskap om bemötande av den enskilde mannen såväl som kunskap om verksamheter/behandlingsalternativ för männen.

Forskning och utvärdering

Ett ensidigt könsmaktsperspektiv i insamling och sammanställning av forskning kan enligt riksorganisationen leda till att:

- Ett nationellt kunskapscentrum som skapar en arena enbart för företrädare för ett könsmaktsperspektiv. Vi anser att det motsäger hela tanken med ett kunskapscentrum. Enligt vår åsikt bör ett nationellt centrum präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt som är att i ljuset av ny information ompröva tidigare ståndpunkter snarare än att bekräfta sin ståndpunkt genom att bara ta till sig forskning som stöder det egna perspektivet.
- män och kvinnor objektifieras till offer för könsmaktsstrukturer och därmed förnekas individers ansvar och förändringspotential.
- om forskare och forskning som representerar andra synsätt inte får utrymme i ett nationellt kunskapscentrum kommer legitimiteten urholkas. Alternativa forum kommer att växa fram och den viktiga dialogen kan hotas.
- behandlingsmodeller som bygger på annat än könsmaktsanalys motarbetas/ignoreras utifrån ideologi och inte utifrån utvärderingar och forskningsresultat

Information och samordning

Ett ensidigt könsmachtstänkande kan enligt riksorganisationen leda till att;

- Samverkanslösningar som t ex kriscentrum för både kvinnor, män och barn kan förkastas av ideologiska skäl och inte utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. Som framgår i utredningen finns ett stort antal yrkesgrupper som kommer i kontakt med

kvinnor som utsatts för mäns våld. Utredaren skriver ”Samverkan mellan olika aktörer är nödvändig för att våldsutsatta kvinnor och deras barn skall få ett bra bemötande. Utan samverkan vet inte de som först möter kvinnorna vart de skall hänvisa dom... Handlingsplaner i kommunen och inom lokala myndigheter är viktiga verktyg i arbetet mot mäns våld mot kvinnor.” (s 60) Riksorganisationens medlemmar samverkar med olika aktörer och har varit delaktiga i utformande av handlingsplaner mot våld i nära relationer. Riksorganisationens erfarenhet är att berörda yrkesgrupper ofta efterfrågar behandlingar och verksamheter dit de kan hänvisa de våldsamma männen.

- Under ansvarsområdet samverkan skriver även utredaren att centrumets uppgift kan vara att sprida goda exempel. Här har riksorganisationens medlemmar varit delaktig i samverkansmodeller som erbjuder behandling av både män, kvinnor och barn i form av kriscentra. Detta ser vi som ett goda exempel. Vi ser en fara i att ett nationellt institut dominerat av könsmaktstänkande inte skulle anse det.

3. Begrepp och benämningar

Det enda avsnittet i utredningen som uttryckligen handlar om männen är en och en halv sida under rubriken *Män som misshandlar och våldtar*. (s 52f) Enligt Riksorganisationen för utredaren här ett luddigt och polemiskt resonemang helt grundat på könsmaktsteori. Hela resonemanget utmynnar i att våld å ena sidan är en avvikelser, ”å andra sidan normalt – och därför inte ett problem.” Sedan följer ett otydligt citat ”det är fel att slå, men det är sådant som män och pojkar gör. Det är manligt”(s 52f).

Enligt riksorganisationens erfarenhet upplever våra klienter våldet mot sin partner som ett stort skamfyllt misslyckande. Därför söker de hjälp. Ansvar och konsekvenser kring våldsutövandet kan dock mannen försvara sig mot på flera sätt. I utredningen finns ett avsnitt om strategier som våldsamma män ”använder för att bortförklara våldet och sitt ansvar för det: Osynliggörande, externalisering, fragmentering samt förnekande och bagatellisering” (s 53).

Vår behandlingsfilosofi utgår ifrån att klienten ska ta det fulla ansvaret för sina våldshandlingar. Detta gör att vi konfronterar alla former av undanflykter bl a de ovan beskrivna. Däremot ger vi utrymme åt mäns berättelser. Och vi har respekt för deras upplevelser. Men när det gäller ansvaret för våldshandlingarna viker vi inte en tum. Vi arbetar med att männen ska få en individuell förståelse av vad våldet uttrycker för att därigenom arbeta med andra mindre destruktiva strategier att uttrycka sig. Men utredaren skriver ingenting om behandling eller strategier kring att bemöta männen förutom att ”En diskussion om män och en omvärdering av manlighet är nödvändiga inslag i arbetet mot mäns våld mot kvinnor.” Även sådana inslag finns i vår behandlingspraktik av våldsamma män.

7. Diskussion om huvudmannaskap

Vi anser liksom utredaren att ett nationellt institut ska fokusera både på orsaker och konsekvenser vad gäller mäns våld mot kvinnor. Däremot anser vi inte att orsaksfrågan är klarlagd. Därför anser vi att en huvudman bör ha en stark förankring i forskningssamhället och att de i frågan om mäns våld mot kvinnor inte låst fast sig vid ett synsätt. Förebyggande åtgärder på strukturell nivå utifrån byggda på en teori som inte har starkt vetenskapligt stöd är enligt vår mening inte viktigare än åtgärder när problemen blir sociala eller medicinska

10. Nationell kristelefon

Vi ställer oss bakom förslaget. Vi vill trycka på att det är viktigt att personalen känner till och håller sig uppdaterade om lokala resurser och då även känna till riksorganisationens medlemmar och andra alternativ dit männen kan vända sig.

Riksorganisationen Sveriges Professionella Kriscentra för Män

Genom

XXXXXXXXXX

Adress:

Telefon

E-postadress